

(er werden na enige tijd metalen ledikanten en nood-toiletten geïnstalleerd), tienduizenden anderen brachten de nacht in de stenen schuilkelders door die zich aan de openbare weg of onder grote gebouwen bevonden; de meeste mensen bleven evenwel thuis. Zij hoorden het alarm van de huilende sirenes, het ronken van de Duitse bommenwerpers, de ontploffingen van de granaten van de luchtafweer (en het neerkletteren van granaatscherven), het omlaagfluiten en het inslaan van brand- en brisantbommen, het aansnellen van auto's van de brandweer, de eerste-hulp, de technische dienst – en was weer een nieuwe dag aangebroken, dan zagen zij, op weg naar hun werk, nu hier dan daar nieuwe ruïnes waar grote ploegen aan het werk waren om slachtoffers uit te graven.¹ Er was bij dat alles geen spoor van paniek, de stemming bleef vastberaden, men voelde zich gesterkt door het besef dat Hitler het nog steeds niet op een invasie had durven laten aankomen en dat er geen schijn van kans was dat hij met zijn nachtelijke bombardementen het Britse volk op de knieën zou dwingen.

Ook de Nederlanders die in Londen werkten, pasten zich zo goed mogelijk aan. Verscheidenen zonden hun gezinnen naar rustiger oorden of verhuisden naar verre Londense buitenwijken; zo nam een deel van de staf van Buitenlandse Zaken zes maanden lang zijn intrek in een groot huis in Ascot (zie kaart I op pag. 35) – voor het dagelijks vervoer werd een autobus gehuurd.² Er kwam, voor wie daar in de weekends gebruik van wilde

¹ *Austin Friars*, de Nederlandse hervormde kerk (het fraaie gebouw dateerde, gelijk reeds vermeld, uit de veertiende eeuw), werd medio oktober door een luchtmijn volledig verwoest. In het notulenboek der hervormde gemeente schreef ds. van Dorp o.m.: 'Dat het nageslacht nimmer vergete dat de verschrikkingen en het leed van maandenlange lucht bombardementen niets te achten zijn bij de smart over het verlies onzer onafhankelijkheid; want Vrijheid is het hoogste goed.' (J. van Dorp: *Het licht achter de muur* (1946), p. 96) ² Niet zonder jaloezie zag ik aan het eind van elke middag die autobus vertrekken: ik kon Londen niet uit. De toespraken welke Radio Oranje uitzond, werden in die tijd in de regel op grammofoonplaten vastgelegd, maar er moest al voor de aankondigingen elke avond een staf lid van Radio Oranje bij de uitzending aanwezig zijn: dat was een van mijn vaste taken. De studio's van de BBC lagen in het centrum van Londen. Ik reed na afloop van elke uitzending met een auto van een particuliere taxi-onderneming door de uitgestorven straten van de verduisterde wereldstad naar Hampstead waar mijn vrouw en ik woonden.

Niet onvermeld blijve dat ik tijdens de *Blitz* na een nacht van zware bombardementen vanuit de bus die mij naar mijn werk bracht, een sigarenwinkelje passeerde waarvan de pui weggeslagen was. In die tijd, waarin veel kantoren uit Londen geëvacueerd waren, placht men bij zaken die er gebleven waren, buiten een bordje aan te brengen: '*Open as usual*', maar de sigarenwinkelier had er iets beters op bedacht: '*More open than usual*', las ik.